

FOTOĞRAFTA İMGELERİN FELSEFESİNİ DÜŞÜNMEK: REJLANDER'IN "HAYATIN İKİ YOLU" ESERİNİN GÖSTERGEBİLİM ÇÖZÜMLEMESİ

THINKING THE PHILOSOPHY OF IMAGES IN PHOTOGRAPHY: SEMIOTIC ANALYSIS OF REJLANDER'S "TWO WAYS OF LIFE"

Dr. Nevzat Yıldırım

Fotoğraf Sanatçısı
nevzat@nevzatyildirim.com
ORCID ID: 0000-0001-7539-6765

Doç. Dr. Rasim Soylu

Sakarya Üniversitesi Sanat, Tasarım ve
Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
rasimsoylu@sakarya.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-7136-1928

MAKALE GELİŞ TARİHİ: 23 Mayıs 2025 · YAYIMA KABUL TARİHİ: 15 Eylül 2025

Öz

Deneyisel fotoğrafçılık, geleneksel tekniklerin ötesine geçerek kendine özgü bir görsel dil geliştiren ve fotoğraf sanatında önemli bir yer edinen bir sanat formudur. Bu çalışmada Rejlander'ın "Hayatın İki Yolu" adlı eseri üzerinden göstergebilim yöntemiyle yapılan çözümlemeler, fotoğrafın farklı katmanlarda nasıl anlamlar taşıyabileceğini ortaya koymaktadır. Görsel göstergelerin, yerel ve evrensel ortak kodlar bağlamında nasıl ele alındığı, göstergelerin yan ve derin anlamlarının nasıl manalar kazandığını açıklamak çalışmanın amaçlarından birisidir. Araştırmada, Viktoryan dönemde fotoğraf alanında öncü isimlerden biri olan Rejlander'ın "Hayatın İki Yolu" isimli eseri detaylı bir şekilde incelenmektedir. Rejlander, sanat ve teknolojiyi birleştirerek dönemin fotoğraf anlayışına farklı bir yaklaşım getirmiştir. Sanatçının titizlikle oluşturduğu yapıtları, kendi döneminden günümüze fotoğraf dünyasında büyük ilgi görmektedir. Bu çalışma, göstergebilim yöntemiyle "Hayatın İki Yolu" isimli eseri değerlendirmektedir.

Abstract

Experimental photography transcends traditional techniques, establishing a distinctive visual language within the art of photography. This study analyses Oscar Gustave Rejlander's *The Two Ways of Life* through semiotic methods to reveal the multiple layers of meaning embedded in the work. It examines how visual signs are interpreted within local and universal codes, and how connotations enrich their significance. As one of the pioneering figures of Victorian photography, Rejlander merged art and technology to propose a novel approach to photographic practice. His meticulously constructed images have continued to attract scholarly and artistic attention since their creation. By focusing on *The Two ways of Life*, this research provides a semiotic reading that underscore the cultural and artistic relevance of the work.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf Tarihi, Göstergebilim, Viktorya Dönemi, Fotoğraf, Oscar Gustave Rejlander

Key Words: History of Photography, Semiotics, Victorian Era, Photography, Oscar Gustave Rejlander

GİRİŞ

Göstergebilim çözümleme yöntemi sanat eserindeki göstergeleri tespit ederek onları tanımlar ve anlamlandırır. Her göstergenin düz anlamı, yan anlamı ve derin anlamını ortaya koyar. Ayrıca her gösterge karşıt anlamına da gönderme yapar. Eğer eser bir kıssa ya da anlatı içeriyorsa eyleyenler şeması ve göstergebilimsel dörtgen şemaları ile de eserdeki göstergeleri çözümlemeye çalışır. Göstergebilim, anlamların nasıl üretildiğini, bir gösterenin, örneğin bir fotoğraf karesi neyi nasıl temsil ettiğini ve bu temsilin hangi toplumsal veya kültürel kodlarla ilişkilendirildiğini çözümler.

Viktorya dönemindeki Pre-Raphael sanatçılar, fotoğrafı hem yaratıcı bir araç hem de tartışmalı bir yenilik olarak değerlendirmişlerdir. Fotoğraf sanatı, onların idealize edilmiş dünyalarını yansıtmak için bir yardımcı araç olmuş, aynı zamanda sanatın anlamı ve doğası üzerine derinlemesine tartışmaların bir parçası olmuştur.

Fotoğraf, görsel iletişim araçlarının en güçlü formlarından biri olarak değerlendirilebilir. Fotoğrafın bizzat kendisi bir görsel göstergedir. Ayrıca içeriğinde yer alan görsel göstergeler ve semboller de göstergebilim açısından derinlemesine incelenebilir. Bu bağlamda araştırmanın ana konusu olan fotoğraf sanatçısı Gustave Rejlander'ın Hayatın İki Yolu isimli yapında var olan iki farklı yaşam felsefesini ele almaktadır. Bu yönüyle makale sanatçının belli bir felsefi derinliği olan eserini sentezlemektedir.

GÖSTERGEBİLİM

Göstergebilim, 19. Yüzyılın sonlarında Fransız bilim adamı Saussure tarafından temelleri atılmış bir bilim dalıdır. Göstergebilim kendisinden başka şeylere gönderme yapan göstergeleri inceler ve anlamlandırır. Saussure'e göre gösterge, bir gösteren ve gösterilenden oluşur. Peirce buna yorumlayan faktörü de eklemiştir. Yani ona göre eğer yorumlayan yoksa gösterge anlamını kaybeder. Dil göstergesi ve dil dışı gösterge olarak ikiye ayrılan göstergeler ayrıca belirtisel gösterge (index), görüntüsel gösterge (icon) ve simgesel gösterge (symbol) olarak da üçe ayrılır (Rifat, 2009 s.10).

İnsanların ilk çağlardan itibaren aralarında gelişen ortak kodlar, dil göstergesi gibi dil dışı göstergelerin oluşumunda da en önemli etken olmuştur. Diğer bilim dalları ile de ilişkili olan göstergebilim, tıp ve sağlık alanında semptomları inceleyen Semiyoloji olarak biçimlenmiştir. Sosyal bilimlerde göstergebilim, toplumsal ve kültürel göstergeleri inceleyen Semiotik olarak gelişmiştir (Akerson, 2006 s.50).

Göstergebilim Sanat Eseri Çözümleme

Göstergebilim sanat eseri çözümleme yöntemi sanat eleştirisi yöntemleri arasında da yer alır. Akademik çalışmalarda sanat çalışmaları genellikle Pedagojik Eleştiri yöntemleriyle incelenmektedir. Fieldman tarafından geliştirilen bu yöntemde sanat eseri ilk önce tanımlanır ve betimlenir daha sonra çözümleme ve yorumlama basamaklarında incelenir. Son olarak da yargı basamağında sanat değeri hakkında yargıya varılır (Kayalıoğlu, 2021 s.67).

Günümüzde sanat çalışmalarının incelenmesi ve çözümlenmesinde göstergebilim önemli bir yöntem olarak yaygınlık kazanmıştır. Bir sanat eseri, her şeyden önce kendisi bir göstergedir. Sanatçısını ve yapıldığı dönemi yansıtır. Ayrıca sanat eseri üzerindeki biçimler, renkler ve figürler birer gösterge olarak ele alınır ve anlamlandırılır. Barthes'e göre göstergeler görünen düz anlamları dışında yan anlamlar ve derin anlamlara da gönderme yapar. Ayrıca her gösterge uzak anlamlara ve kavramlara da çağrışım yapabilir (Gottdiener vd., 2005 s.89). Bir sanat eseri göstergebilim yöntemiyle incelenirken "Anlam Çözümleme Şeması", "Karşıt Anlamlar Şeması", "Eyleyenler Şeması" ve "Göstergebilimsel Dörtgen Şeması"ndan yararlanılır.

Fotoğraf ve Göstergebilimi

Roland Barthes, "Camera Lucida" adlı eserinde, fotoğrafın göstergebilimsel analizine dair temel kavramlar sunarak, fotoğrafların yalnızca görsel bir temsil değil, aynı zamanda bir anlam taşıyıcısı olduğunu vurgular (Barthes, 2016 s. 50). Göstergeler, deneysel fotoğrafçılığın anlamlarını ve fikirlerini iletmede temel taşıyıcı unsurlardır. Deneysel fotoğrafçılık, göstergeleri basitçe sıralayıp yığmak yerine, görsel işaretleri yapı bozumuna uğratar, yeniden şekillendirir ve bunları sanal imgeler olarak yeniden yaratır. Bu sayede, fotoğrafçının bireysel özellikler taşıyan fikir ve görüşlerini ifade eder. Göstergebilim kuramı, göstergelerin anlamlarını analiz eden ve yorumlayan bir disiplin olarak, sanat eserlerindeki göstergeleri etkili bir yorumlama aracı sağlamaktadır (Zheng & Lin, 2024 s.24).

Clarke, fotoğrafın göstergebilimsel analizi yapılırken fotoğrafın bir metin gibi okunabileceğini ve içerdiği semboller, kompozisyon ve bağlam aracılığıyla anlamlar taşıyabileceğini açıklamaktadır. Bir fotoğraf, yüzeyinin ötesine geçerek, altında yatan kültürel ve ideolojik mesajları da izleyiciye iletmektedir. Bu yaklaşım, fotoğrafın sanatsal bir dil olarak kullanımını ve göstergebilimsel analizini anlamada kritik bir perspektif sunmaktadır (Clarke, 1997 s.89).

Göstergebilimsel bir fotoğraf çözümlemesinde özellikle Saussure ve Barthes'ın çalışmalarından geliştirilen kavramlar, anlam inşası açısından her

zaman önemini korumaktadır. Göstergenin üç bileşeni önemlidir. Gösteren (fotoğraftaki görsel unsur), gösterilen (bu unsurun temsil ettiği kavram) ve anlam (bu ilişkinin kültürel bağlamdaki yorumu). Örneğin, Viktorya dönemi fotoğraflarında kıyafetler, eşyalar, kullanılan mekânsal düzenlemeler dönemin sınıf yapısı ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi unsurları yansıtmaktadır (Zheng & Lin, 2024 s.27).

Ayrıca fotoğraf hem bir estetik ifade biçimi hem de kültürel, ideolojik ve toplumsal bir gösterge olarak da tanımlanabilir. Göstergebilimsel çözümleme, bu unsurları deşifre etmek ve bir fotoğrafın ardındaki çok katmanlı anlamları ortaya çıkarmak için nesnellik ilkesinide içeren bilimsel bir yöntemdir. Fotoğraf, göstergebilim açısından ikonik bir gösterendir. Eserde yer alan nesneler, temsil ettiği görseller ile fiziksel bir benzerlik ve duygusal bir bağ taşımaktadır. Buna ek olarak, fotoğraftaki her detay (mekân, nesne, kişi, ışık ve gölge kullanımı) belirli kültürel, tarihsel ve toplumsal kodlara dayanır. Örneğin, Susan Sontag, “Fotoğraf Üzerine” adlı eserinde, fotoğrafın gerçeklikle olan ilişkisini sorgular ve her fotoğrafın bir ideolojiyi yansıttığını iddia etmektedir (Sontag, 2023, s.40).

VİKTORYAN DÖNEMİ

Viktoryan Dönemi (1837-1901) İngiltere’de, Kraliçe Victoria’nın tahtta olduğu zamana gönderme yapmaktadır. Bu dönemde İngiltere’de gelişen Sanayi Devrimi’nin de etkisiyle kültürel, bilimsel, ekonomik ve toplumsal olarak büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. 19. Yüzyıl toplumsal dönüşümü etkilediği gibi sanat dünyasını da belirgin bir şekilde yönlendirmiştir (Altick, 1973, s.28 57).

19 yüzyıl fotoğraf alanında gerek optik, kimya, gerekse estetik, sanat ve bilimi gibi birbirini etkileyen alanlarda çığır açan gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde sanat, toplumsal ve endüstriyel değişimlerin etkisini derin bir şekilde hissettiren bir alan olmuştur. Viktoryan Dönemin en belirgin sanat hareketlerinden biri Pre-Raphael’ciler olmuştur. 1848 yılında William Holman Hunt, John Everett Millais, Dante Gabriel Rossetti, tarafından kurulan bu grup, sanatçı ile sanatın geleneksel kurallarına ve endüstriyel toplumun sıradanlığına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Barringer, Prettejohn, 2011 s. 43). Pre-Raphael’ci sanatçılar, doğaya yakın, detaycı bir resim anlayışı benimsemiş ve mitolojik, tarihsel ve dini temalara eserlerinde sıkça yer vermişlerdir (Shiner, 2013 s.78).

Viktorya Dönemi’nde fotoğrafçılık, Daguerreotype ve Kalotip gibi erken dönem fotoğraf teknikleri, 1850’lerde albümin baskıların geliştirilmesiyle daha yaygın ve erişilebilir olmuştur. Bu teknik ilerlemeler sayesinde fotoğraf daha

geniş kitleler tarafından kullanılmaya başlanmıştır (<https://futuraphoto.com/blog/11-things-about-victorian-era-photography/>).

Viktorya Dönemi'nde fotoğrafçılar, sanatsal ifadelerini geliştirmek için farklı baskı teknikleri tercih etmişlerdir. Örneğin, Oscar Rejlander kompozit olarak tanımlanan çoklu baskı tekniklerinin sınırlarını zorlayan öncü bir sanatçı olmuştur.

OSCAR GUSTAVE REJLANDER

Oscar Gustave Rejlander, (1813-1875) İsveç'in Stockholm kentinde doğmuş ve resim eğitimi olarak sanat kariyerine başlamıştır (Lemagny & Rouille, 1987 s.10). Erken yaşlardan itibaren sanat yolculuğuna İngiltere'de devam eden sanatçı, fotoğrafçılığa yönelmiş ve bu yeni sanatın anlatım biçiminin sıra dışılığını keşfetmiştir. Akademide aldığı resim eğitimi ile edindiği ışık, renk ve kompozisyon bilgisi fotoğraflarındaki sanatsal kurguya yön vermiştir. Sanatçı, yaşadığı dönemin ötesinde ortaya koyduğu eserlerle özgün tarzıyla ve deneysel çalışmalarıyla dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Sanatçı, resimsel etkiye sahip çocuk temalı portre fotoğraflarının yanı sıra daha çok alegorik fotoğraflarıyla bilinmektedir. Özellikle "Hayatın İki Yolu" isimli eseri, fotoğraf sanatı tarihinde kült bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

Sanatçı, İngiltere'de etkin olan Higt - Art sanat akımında eserleriyle yer almaktadır. Sanatçı önceden tasarladığı sahneleri oluşturmak amacıyla, stüdyo ortamında farklı kişileri çeşitli aksesuarlar ile fotoğraflamıştır. Çoklu baskı yöntemiyle ortaya çıkardığı eserler dönemin diğer sanatçıları tarafından ilgiyle karşılanarak, High Art akımı fotoğrafçıları arasında yaygın bir teknik olarak karşılık bulmuştur. Bu teknikle daha önceden ayrı ayrı çekilen sahneler, tek bir kompozisyonda birleştirilmektedir. Sanatçı, eserlerinde güçlü bir düşünce ve belli bir hikâyeyi teknolojinin tüm olanaklarını sonuna kadar kullanarak aktarmaktadır (Fardy, 2014 s.36). İngiltere'de, Viktorya dönemine ait fotoğraf sanatında, sanatçılar sıklıkla gündelik yaşamın alışlagelmiş sahnelerinden daha ziyade, duygusal yönü ağır basan ve belli bir kurgu tarafı olan fotoğraflar üretmişlerdir. Bu bağlamda, 1857 yılında Manchester'daki "Art Treasures Exhibition" isimli sergide, Rejlander'ın fotoğrafik alegorisi olarak kabul edilen "Hayatın İki Yolu" isimli eseri de yer almıştır. Kraliçe Victoria ve eşi Prens Albert'in "Hayatın İki Yolu" eserini satın alınması dönemin sanat ortamında çok ses getirmiştir. Bir sonraki sene İskoçya'daki bir başka sergide eserin sergilenmesi sırasında çıplak figürler içeren tarafı ahlaki kaygılarla üzeri örtülerek sergilenmiştir (Gök, 2017 s.126). Eserde, giyinik ve çıplak figürlerin bir arada yer alması, karşıt dünyaların yaşamlarını ve ahlaki çatışmalarını

simgeleştiren güçlü bir anlatı sunmaktadır. Bazı kaynaklara göre, Rejlander'ın bu eseri üzerinde en az dokuz farklı versiyon oluşturduğu belirtilmektedir (Pauli, 2018).

Görsel 1. Oscar Gustave Rejlander, 1866, Öz Portre, 19 x15cm. National Portrait Gallery Londra.

HAYATIN İKİ YOLU

Rejlander'ın Hayatın İki Yolu olarak adlandırılan alegorik çalışması Pişmanlık ve Umut olarak da adlandırılır. Manchester Sanat Hazine Sergisi'ni düzenleyen kurum, fotoğrafçıları en seçkin eserleriyle katılmaya davet eder. Bu davet, Rejlander'ın de sergiye özel bir eser üretmesini teşvik eder. Sanatçı, Rafael'in Atina Okulu isimli resminden esinlenerek kendine özgü anlatımıyla alegorik bir yorumlama yapıştır (Jones, 1973 s.59). Bu çalışma fotoğraf tarihinde karanlık odada farklı fotoğrafların bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve kombinasyon baskısının en çarpıcı örneklerinden birisidir. Farklı kolodyon cam negatifleri bir araya getirilerek oluşturulan kombinasyon baskı tekniği sanatsal ve teknik olanakları en ileri seviyede gözler önüne seren bir yöntemdir. Bu yönüyle Rejlander'ın "Hayatın İki Yolu" eseri kompozit bir fotoğraf olduğu için bir bakıma fotomontajın öncü örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Newhall, 1937. s.54).

Rejlander'ın "Hayatın İki Yolu" adlı çalışması sanatçının kariyerinde dönüm noktası olarak kabul edilir. Eserde şehvet, eğlence, erdem ve iyilik gibi pek çok kavram aynı kompozisyonda işlenmiştir. Bu eser, toplam otuz farklı negatfin birleştirilmesiyle elde edilmiştir. Hayatın İki Yolu genel çerçevede iki zıt yaşamın ayrıntılı olarak temsili bir anlatısı görülmektedir. Kompozisyonda iki farklı yaşam tarzı birbiriyle karşıt anlamlar çağrıştırmakta ve metaforik anlatım içindedir. Eserin sağ tarafında erdem, doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık gibi kavramlar yer alırken sol tarafta ise eğlence, kötü alışkanlıklar ve ahlaki

çöküntüyü simgeleyen figürler yer almaktadır. Kompozisyonda yer alan kişiler tek tek fotoğraflanmış ve daha sonra ayrı ayrı basılarak bir araya getirilmiştir. Sonuçta tüm bileşenlere çerçeve içinde ustaca yer veren sanatçı kendi sanatsal anlatısını ortaya koymuştur (Topçuoğlu, 1993 s.15).

Rejlander, "Hayatın İki Yolu" adlı eseri kompozisyon ve tasarım ilkeleri açısından incelendiğinde İtalyan Rönesans döneminin en etkili ressamlarından Raphael'in (1483–1520) "Atina Okulu" isimli resminin etkileri görülmektedir. Hem mekân düzenlemesi hem de figürlerin benzerliği Rejlander'in, Raphael'den esinlendiği düşüncesi eserdeki simetri, dengeli kompozisyon, figürlerin doğallığı ve mekân düzenlemesi yönüyle ilişkilendirilmektedir. "Hayatın İki Yolu" isimli çalışma dönemin kültür ve ahlaki değerlerini güçlü bir şekilde yansıtan bir alegori olarak düşünülebilir (Wells, 2015 s.87).

Görsel 2. Raffaello Sanzio. 1509 1511. Atina Okulu, 500x770 cm. Vatikan Müzesi

Raphael'in aksine Rejlander bu çalışmasında, kaotik sahnelerin ve karmaşık bir olay örgüsünün bilinçli bir şekilde yaratılmasıyla güçlü bir görsel etki ve eleştirel bir atmosfer oluşturmaktadır. Atina Okulu resmindeki zarif sahnelerle karşılaştırıldığında "Hayatın İki Yolu", yaşamın ahlaki seçimleri üzerine derin bir düşüncüyü ortaya koyar ve gösterilenin daha derin anlamlarını yansıtmaya çalışır. Bu nedenle, göstergebilimsel bir perspektiften bakıldığında "Hayatın İki Yolu"nun anlamı, yaşamın ahlaki seçimleri üzerine derin bir yansıma olarak değerlendirilebilir. Viktorya döneminde Rejlander, fotoğrafın sanatsal bir ifade biçimi olabileceğini savunan öncülerden birisidir. Sanatı ile ahlakî meselelerin anlatılabileceğini savunmuştur. Rejlander'in kurgusal sahnelerdeki fotoğraflarına derin anlamlar yüklemiş ve fotoğrafı belgeleme aracı olmaktan çıkarak kendi duygu dünyasını yansıtabildiği bir araç olarak görmüştür (Olsen, 2003 s.99).

Görsel 3. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu Farklı Versiyonu*, 104x200cm. 1857, George Eastman Müzesi, New York.

Rejlander'ın ortaya koyduğu eserler, kendi döneminde hâkim olan tartışmaların başında gelen fotoğrafın sanat olup olmadığı gibi konulara da yön vermiştir. Sanatçının deneysel etkiindeki çalışmaları fotoğrafı bir yönüyle belgeleme aracı olmaktan çıkarıp bir sanat dalı olarak kabul edilmesine büyük katkı sunmuştur. Onun sıra dışı ve yenilikçi tarzı daha sonra Julia Margaret Cameron ve Henry Peach Robinson gibi sanatçıları da etkilemiştir (Weaver, 1989 s.123). Rejlander, erken dönem fotoğraf sanatında karmaşık kompozisyon ve anlatı kullanımıyla öncü olmuştur. Sanatçının eserleri dünyanın önde gelen sanat müzelerinin koleksiyonlarında yer almaktadır. Rejlander *Hayatın İki Yolu* adlı çalışmasının George Eastman Müzesinde farklı baskıları ve kompozisyonları da bulunmaktadır. Bu bağlamda Rejlander'ın eserinin farklı versiyonlarından bahsedilmektedir. Rejlander, zaman içinde farklı versiyonlar üretmiştir. Bu versiyonlar, özellikle ışık-gölge kontrastlarının artırılması ya da bazı figürlerin düzenlenmesi gibi küçük değişikliklerle, izleyicinin eserdeki mesajı daha güçlü hissetmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bunlar dışında, bazı baskılar koleksiyonlar arasında farklı tonlar ve düzenlemeler içermektedir (Frizot, 2009 s.69).

Görsel 4. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, 1857, 181x140cm. Victoria & Albert Müzesi, Londra.

Görsel 5. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu Farklı Versiyon*, 1857, National Gallery of Canada.

HAYATIN İKİ YOLU FOTOĞRAFININ GÖSTERGEBİLİM ÇÖZÜMLEMESİ

Sanatçı Hayatın İki Yolu fotoğraf çalışmasında, üst üste baskı tekniğiyle kurguladığı kompozisyonda iki farklı yaşam biçimini detaylandırarak işlemektedir. Eserde sol taraf, şehvet, kumar, eğlence ve dünyevi yaşamın çeşitli fani zevklerini, ahlaki gevşeklik ve sorumsuz yaşam tarzını temsil eden göstergeler içerir. Örneğin yarı çıplak kadınlar cinselliği ve ahlaki çöküşü temsil ederken, ellerinde kadeh olan insanlar sarhoş ve eğlenceli yaşama gönderme yapmaktadır. Kumar oynayan erkek figürleri ve içki içen kişiler aşırıya kaçan dünyevi zevkleri yansıtan simgesel göstergelerdir. Sağ taraf ise erdemli yaşama, çalışkanlık ve bilgelik gibi kavramlar ile toplumsal değerlerin göstergelerine odaklanır. Örnek verilecek olursa kitap okuyan insanlar bilgeliği ve öğrenmeyi temsil eder. Eserdeki figürlerin düzenlenişi ve kompozisyonun teatral yapısı, Rönesans resimlerinin alegorik yapısına gönderme yapar. Bu sembolik yapılar, Hayatın İki Yolu isimli eseri alegorik ahlaki bir göstergeler dizgisi haline getirmektedir (Gernsheim, 1962 s.39).

HAYATIN İKİ YOLU FOTOĞRAFINDA GÖRSEL GÖSTERGELER

Fotoğrafın kompozisyonunun merkezinde yer alan kemerli kapı, ihtiyar adam figürü, sağa ve sola bakan genç erkek figürler, perde, küre, çiçek, çıplak kadın figürü, rahibe kıyafetli kadın figürü, hasta adam, hastayı tedavi eden figür, kumar oynayanlar, zar, kitap ve kitap okuyan figür, dua eden kadın, ayna ve aynaya bakan kadın, çiçekler ve bitkiler, kadeh ve alkol alıp sarhoş olan figürler, rende ve marangoz figürü, çalışan işçi figürü, cinsellik çağrıştıran çıplak figürler gösterge olarak ele alınabilir. Bu göstergelerin düz anlamları, yan anlamları ve derin anlamları Görsel 16'da şematik olarak ifade edilmiştir.

Görsel 6. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu, Detay*, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 6'da kompozisyonun tam ortasında yer alan ihtiyar erkek figürü düz anlam olarak yaşlı bir adam veya baba imgesidir. Yan anlam olarak, rehberlik yapan, filozof veya peygamber gibi yol gösteren bilge insanlara gönderme yapmaktadır.

Rejlander'in eserin tam merkezine konumlandığı baba figürü, iki oğlunu bu iki yoldan birini seçmeye yönlendirmektedir. Bu figürün, bireyin hayat seçimlerinde rehberlik eden otoritenin veya vicdanın göstergesi olduğu düşünülebilir. Derin anlam olarak da mitoloji, felsefe, din ve ideoloji gibi kavramlara işaret etmektedir.

Görsel 7. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu, Detay*, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 7'de yer alan genç erkek figürü ise eserin sol tarafına konumlandırılarak eğlenceli bir anda güzel kadınlarla bir arada tasvir edilerek hayatın zevklerini sonuna kadar yaşamayı arzulayan gençleri temsil etmektedir.

Görsel 8. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 8'de yer alan çalışan insanlar erdemli ve çalışkan olmayı simgelemektedir. Rende yapan marangoz figürü ve çekiç kullanan işçi figürü üretkenlik göstergesi olurken, küre üzerinde pergelle ölçü alan adam figürü bilimsel çalışmaya gönderme yapmaktadır. Ayrıca en arkada bebek emziren kadın figürü de anne şefkatini gösterirken Bebek İsa ve Meryem imgesine de gönderme yapmaktadır.

Görsel 9. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 9'daki yaralının başını sargı bezi ile tedavi amacıyla saran kadın figürü ise yardımseverlik ve şefkat gibi iyilik ve erdemli davranışlara işaret etmektedir. Derin anlam olarak din, ahlak ve felsefe gibi alanlara gönderme yapmaktadır.

Görsel 10. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 10'daki kompozisyonda erdem ve iyilik temasının anlatıldığı sağ tarafında yer alan kitap ve kadın figürü gösterge olarak ele alındığında düz anlam olarak okuma eylemi anlaşılmaktadır. Yan anlam olarak aydınlanma, bilgi, cehaletten kurtulma hatta kadınların eğitimi anlaşılabılır. Derin anlam olarak da eğitim, kültür, ideoloji, din ve erdem anlaşılabılır.

Görsel 11. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 11'de kapının sol üst köşesinde görülen başı örtülü kadın figürü ikonografik Avrupa resminde görülen Meryem gibi bir imgeye gönderme yapıyor olabilir.

Görsel 12. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi
Londra.

Görsel 12'de yer alan figürlerin kumar oynadığı görülmektedir. Kumar kavramı üzerinden bir anlam inşası gerçekleştirilmektedir. Kumar, risk, şans ve belirsizlik gibi temalarla ilişkilendirilen bir olgudur. Görseldeki kişilerin mekânda nasıl konumlandığı, ışık ve gölge kullanımı, yüz ifadeleri ve beden dilleri, izleyiciye bu temaların aktarılmasında önemli göstergeler olarak değerlendirilebilir.

Görsel 13. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu*, Detay, 1857, Victoria & Albert Müzesi
Londra.

Görsel 13'te eserin sol tarafında günah ve ahlaki düşkünlük göstergeleri yer alan bölümün de bir elinde bira bardağı diğer elinde şarap kadehi tutan çıplak kadın figürü alkollü içki tüketen ve cinsel özgürlük çağrıştıran bir tutum içerisindedir. Bu da aklı ve iradeyi devre dışı bırakan sarhoşluk ve ahlaki kaygıların dışlanması gibi olumsuz davranış göstergeleri olarak yorumlanabilir.

Görsel 14. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu, Detay*, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 14'te görülen yarı çıplak kadınlardan birisi elindeki ayna ile kendini beğenmişlik göstergesi sergilerken diğer kadının başındaki inci takılar da dünyevi zenginliklerin geçici ve aldatıcı olduklarına gönderme yapmaktadırlar.

Görsel 15. Oscar Gustave Rejlander, *Hayatın İki Yolu, Detay*, 1857, Victoria & Albert Müzesi Londra.

Görsel 15'te kompozisyonun sol tarafında öpüşenler cinsellik temasını yansıtırken, öpüşenlerin kadın olması kutsal kitaplarda lanetlenen eşcinsellik temasına gönderme yapıyor olabilir.

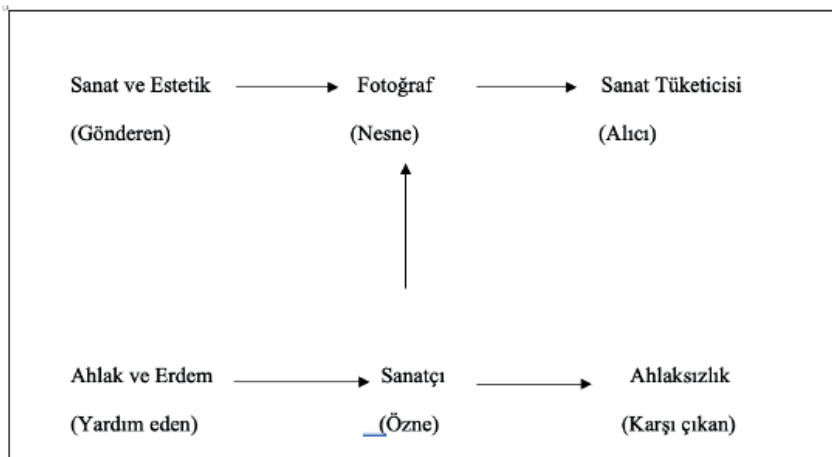
Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam	Derin Anlam
Mekân	Mimari Yapı	Akademî, Atina Okulu	Mimarlık, Kültür, Sanat
Kapı	Mimari Eleman	Giriş, Açılış, Başlangıç	Mimarlık, Kültür, Sanat
Perde	Kumaş	Örtü, Perdeleme, Sahne	Mimarlık, Kültür, Sanat
Küree	Geometrik Form	Dünya Sevgisi, Bilim Sevgisi	Coğrafya, Bilim, Kültür
Ayna	Kişisel Bakım Eşyası	Kendini Beğenme, Zarafet, Yansıma, Gösteriş, Zenginlik	Kültür, Psikoloji
Bitki ve Çiçek	Bitki	Fani Güzellikler ve Sevgi	Botanik, Bilim, Kültür
Çıplak Kadın	Giyisi Olmaması	Ahlaksızlık, <u>Sefahet</u> , Günah	Din, Ahlak, İdeoloji
Rahibe Kıyafetli Kadın	Giyisli Kadın	Dindar, İffetli, İtaatlı	Din, Ahlak, İdeoloji
Hasta Adım	Hasta İnsan	Bakıma ve Yardıma Muhtaç, Yardım Severlik	Sosyoloji, Psikoloji, Ahlak
Merkezde Duran Yaşlı Adam	Yaşlı Erkek	Bilgelik, Erdem, Yunan Akademisi, Felsefe, <u>Raphael'in</u> Atina Okulu, Aydınlanma, Rehberlik	Felsefe, Sanat Tarihi, İdeoloji
Hasta Bakıcı	İnsan	Yardımsızlık, İyilik	Din, Ahlak, Sosyoloji
Sarhoş	İnsan	Şunu Yerinde Değil, İradesini Kaybetmiş	Din, Ahlak, Sosyoloji
Kadeh	İçecek Aracı	Alkol Almak, Sarhoş Olmak	Din, Ahlak, Sosyoloji
Kitap	Okuma Aracı	Eğitim, Bilim, Aydınlanma	Din, Ahlak, Sosyoloji
Gökyüzü	Coğrafik Yer	Sonsuzluk, Huzur	Coğrafya, Psikoloji
Bulutlar	Doğa Olayı	Yaşamın Kaynağı Su, Yağmur, Bereket	Coğrafya, Bilim, Kültür, Misticizm
Aslan Heykeli	Sanat Eseri	Güç, Kuvvet, Otorite	Kültür, Sosyoloji, Sanat
Zar	Şans Oyunu Aracı	Şans Oyunu, Kumar, Kumarbazlık, Kötlü Alışkanlık	Din, Ahlak, Sosyoloji
Kumar Oynayanlar	Erkek Figürleri	Kumarbazlık, Kötlü Alışkanlık	Din, Ahlak, Sosyoloji
Rende	Marangoz Aleti	Çalışmak, Üretmek, Faydalı Olmak	Ekonomi, Sosyoloji, İdeoloji
İpeç Figürleri	Çalışan İnsanlar	Çalışmak, Üretmek, Faydalı Olmak	Ekonomi, Sosyoloji, İdeoloji
Sağa ve Sola Bakım Erkek Figürler	Genç Adamlar	Hayrette Olma, Arayışta Olma, Şaşkınlık	Eğitim, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji

Görsel 16. Göstergebilim Anlam Çözümleme Şeması (Soylu, 2021).

KARŞIT ANLAMLAR ŞEMASI

Olumlu Anlam	Olumsuz Anlam
Aydınlık	Karanlık
Erdem	Erdemsizlik
Zenginlik	Fakirlik
Güven	Güvensizlik
Dürüst	Sahtekâr
Sadakat	İhanet
Burjuva	Proletarya
Zenginlik	Fakirlik
Kibir	Tevazu
Klasik	Modern
Aşk	Nefret
Ahlak	Ahlaksızlık
Yasak zevkler	Meşru zevkler

Görsel 17. Anlam Karşıtlıkları Şeması Uygulama Örneği (Batu, 2011).

Görsel 18. Greimas'ın Eyleyenler Şeması (Rifat, 2009).

SONUÇ

Bu araştırma, deneysel fotoğrafçılığın görsel göstergeler aracılığıyla derinlemesine çözümlenmesini sağlayarak, fotoğraf sanatının çok katmanlı yapısını daha iyi anlamamıza katkıda bulunmaktadır. Rejlander'in Hayatın İki Yolu adlı fotoğrafı, göstergebilimsel bir perspektiften incelendiğinde, yalnızca dönemin toplumsal ve kültürel değerlerini yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda görsel bir dilin çok anlamlılığını nasıl barındırabileceğini de gözler önüne sermektedir. Fotoğrafın içindeki semboller, figürler ve kompozisyon unsurları, izleyiciye yalnızca görsel bir deneyim sunmakla kalmayıp, derinlemesine kültürel ve ahlaki okumalar yapma imkânı sağlamaktadır. Rejlander'in fotoğrafı, Viktoryen dönemin sanat ve toplum anlayışını gözler önüne sererken, göstergebilimsel çözümleme, fotoğrafın her bir ögesinin izleyiciye farklı anlamlar taşıyabilecek şekilde nasıl yapılandırıldığını anlamamıza olanak tanımaktadır. Fotoğrafın kompozisyonu, ışık ve gölge kullanımı, sembolizmi ve figürlerin yerleşimi, sadece dönemin estetik anlayışını ve o dönemin moral ve toplumsal değerler üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Viktoryan dönemi hem akademik hem de sanatsal açıdan çok yönlü bir zenginliğe sahiptir. Bu dönem, toplumsal ve teknolojik değişimlerin etkisiyle şekillenen yenilikçi fikirlerin ve sanat akımlarının bir arada bulunduğu önemli bir zaman dilimidir.

Sonuç olarak, bu araştırma, fotoğrafın görsel dilinin zenginliğini ve çok katmanlı yapısını ortaya koyarak, sanatın bir anlatım biçimi olarak sahip olduğu gücü ve potansiyeli vurgulamaktadır. Rejlander'in çalışması, yalnızca bir fotoğraf değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve kültürel kodların görsel olarak yeniden üretildiği bir sanat formu olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, göstergebilimsel çözümleme yöntemi, görsel sanatları daha geniş bir toplumsal ve kültürel perspektife yerleştirerek, sanat eserlerinin anlamını zenginleştiren önemli bir araç sunmaktadır. Oscar Gustave Rejlander, fotoğraf tarihinde hem deneysel fotoğraf bağlamında öncülüğü hem de sanatsal duyarlılığıyla unutulmaz bir yer edinmiştir. Onun çalışmaları, fotoğrafın teknik sınırlarını genişletmiş ve sanat dünyasında kabul görmesini sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Akerson, F. E. (2006). Göstergebilime Giriş, Multilingual Yayınevi.
- Altick, R. D. (1973). Victorian People And Ideas: A Companion For The Modern Reader Of Victorian Literature. W. Norton & Company Publishing.
- Barringer, T, J. Prettejohn, E. (2011). Pre-Raphaelite Drawing. Thames & Hudson.
- Barthes, R. (2016). Camera Lucida - Fotoğraf Üzerine Düşünceler. Çeviri; Reha Akçakaya. Altıkkırkbeş Yayınları.
- Clarke, G. (1997). The Photograph. Oxford University Press.
- Fardy, J.R. (2014). A Photographer Develops: Reading Robinson, Rejlander And Cameron. Doktora Tezi The University Of Western Ontario.
- Frizot, M. (Ed.). (2009). A New History Of Photography. Könemann.
- Gernsheim, H. (1962). Creative Photography: Aesthetic Trends, 1839-1960. Dover Publications.
- Gottdiener, M. (2005). Postmodern Göstergeler Maddi Kültür ve Postmodern Yaşam Biçimleri, (Çev.E. Cengiz, H. Gür, A. Nur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gök, K. (2017). Fotoğraf Sanatında Resimselliğin 1850-1900 Döneminde Empresyonist Hareketle Etkileşimi. Yıldız Journal Of Art And Design, 3(2), 110-138.
- Lemagny J, C. Rouille, (1987). A History of Photography. Cambridge University Press.
- Jones, E. Y. (1973). Father Of Art Photography Oscar Gustave Rejlander 1813-1875. New York Graphic Society Ltd.
- Kayaloğlu, S. (2021). Himmet Gümrâh'ın "Soma İçin" Adlı Resminin Sanatsal Açısından İncelenmesi. Sanat Dergisi, (37), 189-208.
- Newhall, B. (1937). Photography 1839-1937. The Museum Of Modern Art.
- Pauli, L. (2018, October 17). Oscar Rejlander And The Beginning Of Art Photography. National Gallery Of Canada. <https://www.gallery.ca/magazine/exhibitions/ngc/oscar-rejlander-and-the-beginning-of-art-photography> (Erişim Tarihi 10.01.2025)
- Shiner, L. (2013). Sanatın İcadı. Çeviri, İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları.
- Sontag, S. (2023) Fotoğraf Üzerine. Çeviri; Osman Akınay, Can Yayınları.

Topçuoğlu, N. (1993). İyi Fotoğraf Nasıl Oluyor Yani? Yapı Kredi Yayınları.

Weaver, M. (1989). The Art Of Photography 1839-1989. Yale University Press.

Wells, Liz. (2015). Photography: A Critical Introduction. Routledge,

Olsen, V. (2003). From Life: Julia Margaret Cameron And Victorian Photography. Palgrave Macmillan.

Zheng, T., & Lin, X. (2024). Floating Signifiers - The Polysemy Of Visual Signs İn Conceptual Photography. In Proceedings Of The 3rd International Conference On Comprehensive Art And

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1. Oscar Gustave Rejlander, Öz Portre, 1866. 19 x 14 cm Albumen Baskı.
<https://www.npa.org.uk/collections/searchperson/mp16396/oscar-gustav-rejlander>

Görsel 2. Raffaello Sanzio. Atina Okulu. 1509-1511. 500 Cm x 770 Cm. Fresko.
<https://www.Britannica.Com/Topic/School-Of-Athens> Erişim Tarihi: 20 Kasım 2024.

Görsel 3. Raffaello Sanzio. Atina Okulu. 500 Cm x 770 Cm

<https://www.Museivaticani.Va/Content/Museivaticani/En/Collezioni/Musei/Stanze-Di-Raffaello/Stanza-Della-Segnatura/Scuola-Di-Atene.Html> Erişim Tarihi: 29 Aralık 2024.

Görsel 4. Oscar Gustave Rejlander, "Hayatın İki Yolu" 1857, 41,1 x 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra. <https://Collections.Vam.Ac.Uk/Item/OI395700/The-Two-Ways-Of-Life-Photograph-Rejlander-Oscar-Gustav/> Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

Görsel 5. Oscar Gustave Rejlander, Hayatın İki Yolu Farklı Versiyon, 1857, National Gallery Of Kanada. <https://www.gallery.Ca/magazine/exhibitions/ngc/oscar-rejlander-and-the-beginning-of-art-photography> Erişim Tarihi: 10 Ocak 2025.

Görsel 6. Oscar Gustave Rejlander, "Hayatın İki Yolu" 1857, 1925 Baskısı Detay, 1925, 41,1 x 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 7. Oscar Gustave Rejlander, "Hayatın İki Yolu" 1857, 1925 Baskısı Detay, 1925, 41,1 x 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 8. Oscar Gustave Rejlander, "Hayatın İki Yolu" 1857, 1925 Baskısı Detay, 1925, 41,1 x 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 9. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 1925, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 10. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 12. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 13. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 1925, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 14. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 15. Oscar Gustave Rejlander, “Hayatın İki Yolu” 1857, 1925 Baskısı Detayı, 41,1 × 76,9 Cm Victoria And Albert Müzesi, Londra.

Görsel 16. Soylu, R. (2021). Sanat Eseri Çözümlemeleriyle Göstergebilim, Pegem Akademi.

Görsel 17. Batu, B. (2011). Sanat Eğitimi Alanında Yapıt İncelemelerinde Bir Yöntem Olarak Görsel Gösterge Çözümlemesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Görsel 18. Rifat, M. (2009). Göstergebilimin ABC’si. Say Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

Cultural Communication, <https://www.Atlantis-Press.com/proceedings/cacc-24/126004775> (Erişim Tarihi: 03.01.2025).

<https://futura-photo.com/blog/11-things-about-victorian-era-photography/> (Erişim Tarihi: 02.09.2025).